

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В УМОВАХ ПОП
«ВІКТОРІЯ» МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**Курепін В.М., канд.екон.наук, старший викладач кафедри методики
професійного навчання,**

Стрихар Д.Л. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Охорона праці в тваринництві це комплекс заходів спрямованих на забезпечення безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини у процесі праці. У господарстві відповідальність за охорону праці та безпеку під час роботи з покладається на керівника [1]. Щороку всі особи, зайняті на роботах з тваринами, проходять інструктажі з охорони праці та обов'язковий медичний огляд.

Особливості умов праці працівників тваринницьких ферм висувають певні вимоги до осіб працюючих на ПОП «Вікторія». До роботи допускаються лише фізично здорові особи, які пройшли медичний огляд, які добре знають виробничі процеси, свої обов'язки, які мають глибокі знання в галузі охорони праці. Оскільки підвищення продуктивності тварин та турбота про їх здоров'я – це головне завдання, яке стоїть перед працівниками тваринництва, кормовиробництва та ветеринарії, то в господарстві велике значення набуває гігієна та безпека праці, а також дотримання вимог до тварин.

Керівництво та відповідальність за організацію роботи з охорони праці та виробничої санітарії покладаються на керівника, в структурних підрозділах – керівники структурних підрозділів [2], а проведення всієї практичної роботи в цілому - на головного зооінженера та головного ветлікаря, на фермах – на завідувачів ферм, зооінженерів та ветлікарів, у бригадах – на бригадах.

Генеральний план підприємства виконано відповідно до нормативно-правових актів України. Ферма розташована з підвітряної сторони від найближчого населеного пункту. По рельєфу учасок ферми знаходиться нижче населених пунктів. Будівлі на свинофермі відповідають вимогам технологічного процесу та побудови відповідно до габаритних розмірів обладнання. У складі ферми входять основні та допоміжні будівлі для утримання тварин. Крім того, на фермі є інженерні споруди (водопроводи, мережі електро- та теплопостачання), навіси для зберігання грубих кормів корнеклубнеплодів, навіси для техніки зберігання. На свинофермі є також санітарно-побутові приміщення: кімната відпочинку, душова, гардеробна, туалетна, які відповідають вимогам ДБН «Адміністративні та побутові будівлі».

Проїзди на території мають тверді покриття, що забезпечує зручність для підвезення кормів і вивозу на перевезення [3]. На території рівномірно розташовані грядзевідстійники і жижесборники.

Усі виробничі побудови розміщені на ділянці рівномірно, при цьому враховані вимоги охорони праці та протипожежні розриви між побудовами згідно вимогам ДБН «Адміністративні та побутові будівлі». Розташування будівлі на фермі відповідає вимогам «Правилам пожежної безпеки України». У разі пожежі на фермі використовується вода [4]. Для цієї території розміщений резервуар для води ємністю 100 м³.

На в'їзді на території ферми встановлено ветсанпропускник на 25 чоловік з дезінфекцією транспортних засобів. Інші проїзди виконаними без бар'єрними. Переміщення та проникнення на територію сторонніх осіб категорично заборонено та контролюється охороною.

У свинарнику є такі шкідливі та небезпечні виробничі фактори: пил органічного походження (від тварин); гази (аміак, сірководень та ін.), що утворюються в результаті біологічних та хімічних процесів; ураження електричним струмом, як людей, і тварин; попадання людей під рухомі машини (кормороздавач) та їх обертові та рухомі частини.

З метою виключення впливу пилу та газів на організм, вміст їх у повітрі робочої зони нормують, встановлюючи норми ГДК за ДБН «Повітря робочої зони. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги» та Гігієнічною класифікація шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища [5]. Відповідно до санітарних норм у свинарнику передбачено природну вентиляцію з витяжними шахтами. З метою обігріву приміщення свинарника та при необхідності активізації процесу вентиляції використовується опалювально-вентиляційні агрегати «Клімат».

Важливим фактором, що впливає на умови праці, є раціональне освітлення приміщень та робочих місць. Розрахунок природного та штучного освітлення виконаний ДБН «Природне та штучне освітлення [6]. Норми проектування» та відповідає вимогам нормативного документа. Але при вивченні цього питання ми рекомендували власнику перевірити у приміщенні молодняка проводку на опір та замінити електропроводку у приміщенні прийому корму.

Виробничі процеси на свинофермі відповідають ДБН «Процеси виробничі. Загальні вимоги безпеки». Відповідно до проекту у свинарнику-відгодівнику механізовано: збирання гною, напування, роздача кормів тваринам.

Все обладнання свинарника відповідає ДБН «Машини та обладнання для тваринництва та кормовиробництва. Загальні вимоги безпеки». Але деяке обладнання застаріле, у зв'язку з цим на його обслуговування витрачаються зайві економічні ресурси. Механізми та обладнання у свинарнику розміщені відповідно до проекту на міцних фундаментах та рейковому шляху. Гноєприбиральні канали транспортерів у місцях проходів та проїздів закриті щитами. Люки для проходу гною на похилій транспортер огорожені поручнями із сталевих труб заввишки 1,6 метра.

Небезпека ураження електричним струмом багато в чому залежить від середовища, в якому експлуатується установка [7]. Свинарник відноситься до особливо небезпечних приміщень по ураженості струмом, оскільки він характеризується високою вологістю та хімічно активним середовищем. Тому всі електроустановки в свинарнику виконані у вологозахисному виконанні. Пускова та захисна апаратура - закритого типу. Для включення споживачів у мережу призначені пускачі ПМЕ-212, теплове реле РЕ-571Т, розподільний щит. Для проведення освітлювальної мережі використовується провід АПП-2,5 для силового обладнання ТПРФ з гумовою ізоляцією. Все електроустаткування свинарника занулено відповідно до вимог ДБН «Електробезпека».

Свинарник відноситься до будівель III ступеня вогнестійкості та категорії Д виробництва. Джерелами займання можуть бути: замикання електропроводки, потрапляння блискавки, недотримання запобіжних заходів з вогнем, куріння в невістановлених місцях тощо [4].

Для гасіння пожежі у свинарнику є пожежні крани, до яких надаються пожежні рукави завдовжки 20 метрів. Відповідно до вимог ДБН «Пожежна безпека. Загальні вимоги» у свинарнику передбачено пожежний щит, ящик з піском та вогнегасники ОУ-4 та ОУ-8 з розрахунком один вогнегасник на 100 м² площі свинарника. При вивченні питання пожежної безпеки не всі вогнегасники знаходилися на своїх місцях та були придатні для експлуатації.

Слід знати та виконувати правила пожежо-вибухобезпеки, правила користування засобами сигналізації та пожежогасіння, не допускати використання пожежного інвентарю для інших цілей. Проходи в приміщеннях, підходи до пожежного інвентарю повинні бути завжди

вільними, евакуаційні проходи не повинні захаращуватися та замикатися на замки.

Наявність складного технологічного устаткування тваринницьких приміщеннях вимагає дотримання працівниками встановлених правил поводження з тваринами, які у деяких ситуаціях можуть становити загрозу обслуговуючого персоналу.

Попередження та виключення причин, що викликають нещасні випадки та травматизм працівників, операторів та технічного персоналу, створення оптимальних умов праці – головне завдання охорони праці та безпеки на фермах [8]. Однією з головних умов охорони праці є навчання систематичним інструктажем з охорони праці та безпеки обслуговуючого персоналу. Персонал досконало повинен знати пристрій, робочий процес, правила виробничої та технічної експлуатації машин та технологічного обладнання, а також правила охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії у всьому обсязі довірених йому обов'язків.

При обслуговуванні свиней працівниками свинофермі на них можуть діяти виробничі фактори, які становлять небезпеку для обслуговуючого персоналу. При дослідженні питання безпеки при роботі працівників свиноферми із гноєприбиральною системою ми виявили деякі недоліки шнекового насоса НШ-50-І, які можна усунути за рахунок встановлення відцентрового лопатевого насоса, який дозволяє автоматизувати процес і видаляти гній будь-якої вологості та консистенції. Застосування цього насоса дозволило би підвищити продуктивність та безпеку праці робітників свиноферми шляхом виключення зупинок внаслідок поломок та забивання шнекового насоса.

Під час дослідження питання роботи шнекового насоса НШ-50-І та розробки рекомендацій щодо усунення недоліків у конструкції нами враховувалися вимоги ДБН «Машини та обладнання тваринницьких ферм. Загальні вимоги безпеки». Виконані вимоги: робочі органи шнекового насоса НШ-50-І, які в процесі роботи можуть забиватися гною або сторонніми включеннями, повинні бути виконані легкодоступними для огляду та очищення, обладнані засобами запобігання (муфтами, шпильками тощо).

Муфти повинні мати легкодоступні захисні огороження, що легко знімаються, відповідно до ДБН «Устаткування виробниче. Захисні огороження». Під час роботи працівників свиноферми може статися захоплення одягу частинами приводу насоса, що обертаються. Для цього всі частини, що обертаються, також повинні бути огорожені.

Для попередження про початок роботи, гноєприбиральна система обладнана звуковим сигналом. Електрокабель підведений до гноєприбирального транспортера та вивантажувального насоса у закритому виконанні.

У разі виявлення недоліків, несправностей обладнання, відхилень від норми в поведінці тварин працівники ферми повідомляють керівника робіт і вживають заходів щодо усунення несправностей електрообладнання. Усувають недоліки та несправності обладнання спеціальними інструментами

та пристроями (маслянка, шприц, ключ тощо). При дослідженні цього питання порушень зі сторони працівників свиноферми не виявлено

Правилами безпеки праці, які діють на підприємстві забороняється: чистити, обтирати і змащувати частини машин або механізмів, що обертаються або рухаються на ходу, а також перелазити або просовувати руки за огороження для змащення; пригальмовувати і зупиняти вручну частини машин і механізмів, що обертаються; пускати і навіть деякий час працювати на машині без запобіжного огороження або з погано закріпленими огороженнями; при роботі машини надягати, знімати і поправляти приводні ремені тощо, а також усувати пробуксовку ременів і стрічок, що рухаються.

Забороняється працювати на несправній машині (обладнанні), користуватися несправним інвентарем та пристроями, а також за відсутності чи несправності засобів індивідуального захисту. Робітники при виконанні своїх посадових обов'язків використовують спецодяг, спецвзуття та інші засоби індивідуального захисту, що видаються працюючим за встановленими нормами. Засоби індивідуального захисту відповідають вимогам відповідних стандартів та технічних умов, зберігаються у спеціально відведених місцях з дотриманням правил гігієни зберігання та обслуговування, використовуються у справному стані відповідно до призначення.

Нами було дослідження питання дотримання правил особистої гігієни працівниками при обслуговуванні свиней. Було досліджено: утримування робочих місць, вони утримуються в чистоті; тваринницькі приміщення, інвентар, обладнання; своєчасне замінювання спеціального одягу у міру його забруднення. Були виявлені деякі порушення, а саме - після участі у зооветзаходах не завжди знімають перед прийомом їжі, відпочинком, курінням та після закінчення роботи. Спеціальний одяг не завжди поміщають робітники на зберігання у відведене місце; ретельно миють руки теплою водою з милом.

Робітники дотримуються правил внутрішнього розпорядку. При вивчені питання дотримання правил внутрішнього розпорядку не виявлено присутності у робочій зоні сторонніх осіб, розпивання спиртних напоїв та куріння в недозволених місцях, робота у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, а також робота у хворобливому чи стомленому стані.

Було встановлено, що при догляді за тваринами працівники свиноферми дотримуються встановлених режимів і розпорядку дня, що сприяє виробленню у них спокійної та слухняної вдачі. При підході до тварин виконуються правила, які встановлені Інструкцією з охорони праці при обслуговуванні свиней, яка затверджена керівником підприємства.

Працівники обов'язково окликають тварин спокійним, наказовим голосом, тварин грубо не гукають, не дражнять, не б'ють, різко не обсідають назад і не повертають, так як грубе поводження з тваринами може спричинити захисні рухи та травми.

Годування та напування тварин проводять тільки з боку кормового проходу, не заходячи в верстат. У правилах безпеки діє заборона роздавати

корм, стоячи на транспортних засобах, що пересуваються (на підводі, вагонетці, кормороздавачі, в кузові тракторного причепа), годувати і напувати дорослих тварин з рук або відра. При працюючих транспортерах тварин не впускають у приміщення.

При використанні ламп для обігріву та опромінення поросят працівники, які обслуговують тварин, дотримуються режиму експлуатації, не торкаються нагрівальних приладів, користуються захисними окулярами.

Перегін свиней з одного відділення до іншого здійснюється по скотопрогону. Присутність сторонніх осіб у цей період не допускається. При прогулянках тварин працівниками виявляється підвищена увага та обережність. Свиней випускають групами або по одному. Стурбованих і злісних тварин випускають на прогулянку окремо.

Для припинення бійок між тваринами і самозахисту від них робітники свиноферми користуються водою з водопровідних шлангів або відер, а також щитами розміром не менше 1x1 м. У групових верстатах для відділення або фіксації тварин користуються пересувними щитами.

При проведенні зооветзаходів свиней фіксують в загонах-розколах, верстатах, а поросят - верстаті-столі. За відсутності верстатів свиней фіксують у стоячому положенні за верхню щелепу щипцями або за допомогою закрутки. Повал свиней роблять за допомогою мотузки. Злісним тваринам перед проведенням зооветзаходів працівники вводять аміназин.

Підвищену увагу та обережність робітники проявляти при обслуговуванні свиноматок, які перед опоросом та під час вирощування поросят стають збудженими та агресивними. Приймаючи поросят під час опоросу, вони діють сміливо, рішуче, при відлученні поросят від свиноматок виявляють обережність (анкетування робітників). Чистять верстати, в яких знаходяться свині під час відсутності в них тварин, а підсмоктувачів свиноматок відокремлюють пересувним щитом.

Чистять технологічне обладнання свиноферми при вимкненому двигунах, повній зупинці та фіксації робочих органів. На пускових пристроях вивішують таблички з надписами «Не вмикати! Працюють люди». При відкриванні решіток над гною-приймачами, кришки, люки оглядових колодязів і гноеприймачів робітники та обслуговуючий персонал свиноферми застосовує спеціальні гачки.

Перед в'їздом транспортного агрегату до приміщення свинарника ворота відчиняються та надійно закріплюються. У зимовий період, при ожеледиці та в інших випадках слизькі місця перед воротами, дверима та на вигульному майданчику посипаються піском, шлаком, тирсою або золою тощо.

На підприємстві діють вимоги безпеки щодо закінчення роботи та упорядкування робочих місць [9]. Робітники, які закінчують роботу, спільно зі змінником оглядають тварин, стійла, переконуються у наявності та справності інвентарю, особливо засобів упокорення.

Після прийому зміни кожен працівників доповідає керівнику робіт про виявлені в процесі роботи та при огляді недоліки, несправності та вживають

заходи. Працівник, який закінчує зміну, повинен звернути увагу змінника на поведінку кнурів-плідників та в установленому порядку здати чергування, зробивши відповідні записи у журналі. Після чого, ті хто закінчив зміну, знімають спеціальний чи санітарний одяг, здають його на зберігання у встановленому порядку та виконують заходи особистої гігієни.

Виконуючи дослідження щодо дотримання вимог охорони праці на ПОП «Вікторія» Новобугського району ми прийшли до висновку, що для успішного проведення технологічних операцій до технологічних карт виробництва необхідно дотримуватись вимог охорони праці та безпеки при утриманні будівель та споруд для утримання худоби, експлуатації машин та механізмів для приготування та роздачі кормів, первинної обробки сировини тощо.

Важливу увагу при забезпеченні здорових та безпечних умов праці необхідно приділяти персоналу, який бере участь у виробничих процесах утримання худоби, обслуговування машин та механізмів. Від працівників, які їх виконують, необхідно вимагати точного дотримання прийомів та способів виконання операцій, вимог пожежної безпеки та електробезпеки, трудової та виробничої дисципліни.

Отже, як показує практика, найкращих результатів у безпечній організації умов праці робітників, які зайняті при обслуговуванні та утриманні тварин добиваються керівники та фахівці підприємств, які вжили вичерпних заходів щодо організованого проведення всього комплексу робіт зі створення належних, здорових та безпечних умов праці, забезпечення дотримання вимог трудової та виробничої дисципліни, активізації робіт з реконструкції та технічного переозброєння тваринницьких ферм та комплексів, заміни морально та фізично зношеного технологічного обладнання з виробництва.

Використана література:

1. Курепін В. М. Особливості системи управління охороною праці в аграрних підприємствах: економічні аспекти розвитку. *Modern Economics*. 2021. № 29(2021). С. 107-114. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-17).

2. Горбунова К. М., Курепін В. М. Комплексна безпека підприємств, як складова системи управління // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали I Всеукраїнської наукової конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 21-22 вересня 2018 р.- Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. – С. 21 – 23. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6414>.

3. Запорожець Д. В. Впровадження комплексних заходів з охорони праці запорука безпеки на виробництві // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 146-147 URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10492>.

4. Основи охорони праці : змістовий модуль № 4. «Основи пожежної безпеки». Тема № 10. «Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 45 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9874>.

5. Мазур В. Є. Загальні поняття про хімічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори // Глобальні тенденції сучасного світу: соціально-економічні та інформаційно-психологічні аспекти розвитку суспільства : матеріали тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 18 листопада 2021 року Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 31-34. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10167>.

6. Єгіазарян А. С. Умови праці та фактори їх формування // Перспективна техніка і технології – 2021 : матеріали XVII міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і студентів, 21-23 вересня 2021 р., м. Миколаїв. Т. 1 / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 40-43. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10402>.

7. Курепін В. М., Демченко А. В. Концепція гідної праці як елемент правової політики держави // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 36-39. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8199>.

8. Запорожець Д. В., Курепін В. М. Дослідження виробничого травматизму та професійних захворювань // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 212-214. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10508>.

9. Основи охорони праці : змістовий модуль № 2. «Основи фізіології, гігієни праці». Тема № 7. «Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (хімічні, біологічні фактори впливу; фактори трудового процесу)» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021с. 41. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9871>.